

De Pettemerduinen

ARNOLD GRONERT

Het gehele Nederlandse duingebied is aangewezen als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit natuurbeleid, dat in 1990 door het rijk geformuleerd werd, moet de duinen als natuurgebied veilig stellen. Sterker nog: door middel van natuurontwikkeling moeten de duinen aantrekkelijker worden. Forse bedragen worden geïnvesteerd om dit doel te bereiken.

Eén lange ketting van beschermde natuurgebieden langs de kust. Maar een ketting breekt bij de zwakste schakel: de Pettemer Duinen, een duingebied tussen de Hondsbossche Zeewering en het Zwanenwater dat als een derde rangs duingebied wordt behandeld, een gebied waar natuurbescherming voor overheden niet of nauwelijks geldt, waar commerciële nucleaire activiteiten zich als een gezwel uitbreiden, waar marine en landmacht om het hardst hun kanonnen laten bulderen, waar de recreatiedruk onaanvaardbaar hoog is, en waar een illegaal Belgisch windorgel zijn geloei vanaf drie duintoppen dag en nacht mag rondstrooien. In Duin 95:1 van dit jaar werden plannen ontvouwd voor natuurontwikkeling in de Noordhollandse duinen. Nieuwe kansen voor de natuur, om je vingers bij af te likken. Maar helaas, in de Pettemer Duinen likt men slechts de wonden van de schadelijke activiteiten in het gebied.

Historische blunder

In 1958 besloot de overheid dat er in de Pettemer Duinen een reactor voor nucleair onderzoek moest komen. Dit was een historische blunder. De plaatselijke bevolking werd gouden bergen beloofd en deze sputterde dan ook nauwelijks tegen. Dat hoorde ook niet in de brave vijftiger ja-

ren. Rond de in een duinpan gelegen Hoge Flux Reactor (HFR) kwamen wat houten gebouwtjes te staan. In de loop der jaren maakten de houten bouwwerken plaats voor een constant groeiend aantal stenen kolossen van tientallen meters hoogte. Het Reactor Centrum Nederland (RCN, nu ECN) kreeg een Europese buurman: GCO. Ook Philips Duphar (later overgenomen door het Amerikaanse Mallinckrodt) wist zich een plek in de duinen te verwerven. Op deze manier werd van de ongeveer 286 ha Pettemer Duinen 65 ha opgeofferd aan deze nucleaire activiteiten.

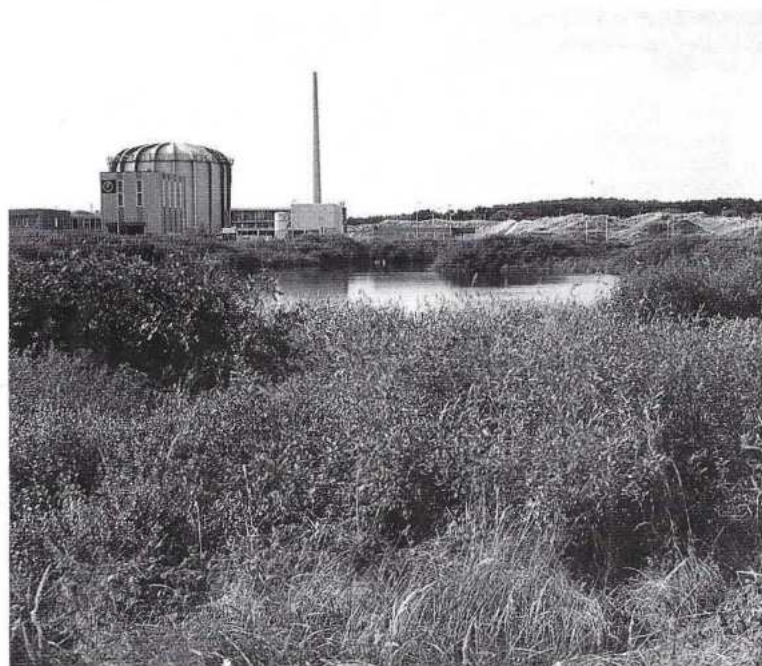
Het werd een compleet dorp, maar wel een dorp zonder riolering. Via bezinkbakken liep het huishoudelijke- en sanitaire water de duinen in. ECN creëerde daarmee een nieuw probleem. De grondwaterstand werd door de eigen lozingen in het duin zo hoog dat kelders van gebouwen vochtig werden. Bovendien kwamen de verwarmingsleidingen die vanuit een stookgebouw naar de diverse gebouwen liepen, in het water te liggen.

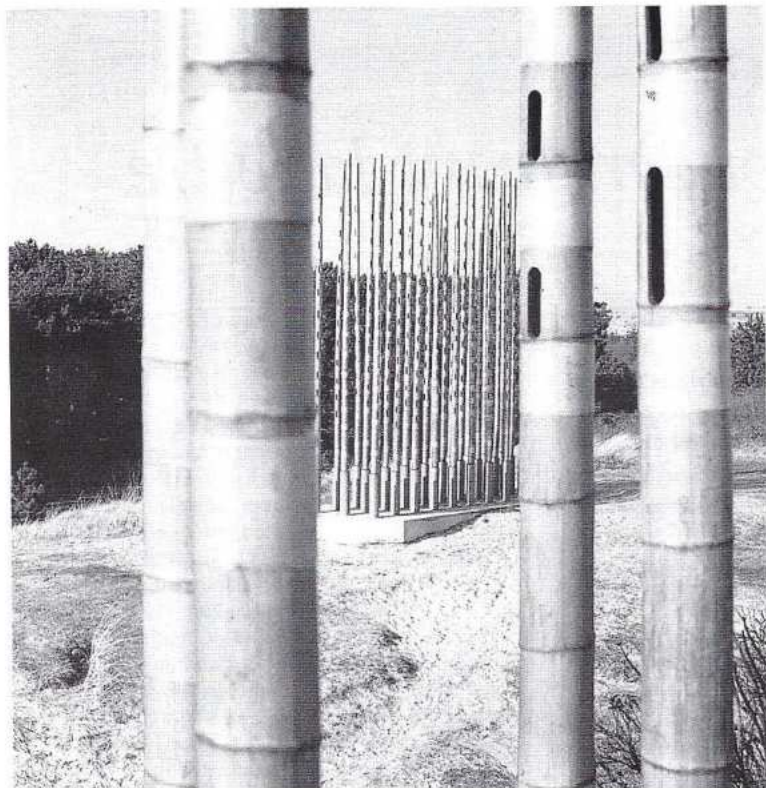
ECN vond een oplossing voor dit probleem. Her en der werden putten in het duin geslagen die het kwalitatief goede duinwater vanuit de diepte oppompten. Dit goede duinwater werd vervolgens direct op zee geloosd. Per jaar werd op die manier 235.000 kubieke meter kostbaar duinwater verspild. Op jaarbasis zouden hiervan 1100 gezinnen drinkwater hebben kunnen krijgen. Bij toeval werd deze misstand in 1988 door de plaatselijke natuurorganisatie De Windbreker ontdekt. Onder druk van de publiciteit koos ECN eieren voor haar geld. Het oppompen van duinwater werd verminderd tot 70.000 kubieke meter. Dit water werd niet langer op zee geloosd, maar teruggevoerd in twee duinmeertjes. Uiteindelijk werd er ook riolering aangelegd.

Afval

De nucleaire activiteiten zorgden voor nog een probleem: radio-actief afval. Het vloeibare deel wordt via een 4 km lange leiding in zee geloosd. In dit licht radio-actieve afvalwater komen ook allerlei zware metalen voor, zelfs de zwartelijststoffen kwik en cadmium. Deze lozingen vonden al plaats vanaf april 1963. Het vaste radio-actieve afval wordt in het duin opgeslagen in een grote opslagloods. Om onduidelijke redenen wordt hier in het in maart 1995 verschenen rapport "Lokale verontreinigingsbronnen in de Nederlandse duinen" van de Stichting Duinbehoud niet over gerept. Blijkens informatie van het ECN lag er op 15 mei 1992 150.000 kg giftig nucleair afval opgeslagen in alle gradaties, van hoog tot laag. Volgens een regeringsbesluit uit 1983/'84 moet al het radio-actieve afval van Nederland verzameld worden op één plaats: Borssele. Desalniettemin heeft ECN een vergunning aangevraagd om haar opslagloods volledig te mogen benutten voor het opslaan van radio-actief afval.

Midden in de Pettemerduinen staat sinds 1958 een kernreactor (foto: Henk Wijkhuizen).

Het illegaal geplaatste windorgel zorgt voor geluidsoverlast in de duinen (foto: Arnold Gronert).

Schietpunten

Al vóór de Tweede Wereldoorlog deed de marine schietoefeningen in het duingebied. Krampachtig houdt men aan de lokatie vast. Op een steenworp afstand van het ECN-complex laat de marine op gezette tijden de kanonnen bulderen, die in een museum niet zouden misstaan. Pikant detail is dat de vrachtwagens met munitie over het ECN-terrein rijden om bij het schietpunt te kunnen komen. Iets noordelijker doet de landmacht schietproeven met allerlei soorten munitie. Alleen in het hoogseizoen, als de toeristen de kust overspoelen, wordt er niet geschoten.

Wildgroei

De recreatiedruk op de Pettemer Duinen is hoog en wordt elk jaar hoger. Enerzijds komt dit doordat de gewone wandelaar noordelijker pas in de buurt van Den Helder een echte duinwandeling kan maken. Het Zwanenwater is beperkt voor het publiek toegankelijk, maar biedt geen moge-

Per jaar wordt 70.000 m³ opgepompt grondwater teruggevoerd in een tweetal meertjes. Vroeger verdween dit water richting zee, waardoor het gebied sterk verdroogde (foto: Henk Wijkhuizen).

lijkheid door te steken naar het strand. De duinen bij Callantsoog en Groote Keeten bestaan slechts uit een hoge smalle duinstrook. Vervolgens is er bij Groote Keeten een ontoegankelijk gedeelte door een militair oefenterrein (Het Botgat). De bouw van bungalowparken en appartementencomplexen in de Kop van Noord-Holland heeft de recreatiedruk nog eens verhoogd. Met name rond Julianadorp is sprake van wildgroei van bungalowterreinen. De verantwoordelijke gemeentebesturen zijn blind voor de gevolgen voor natuur en landschap. Zij laten zich misleiden door de mooie praatjes van projectontwikkelaars en zien niet in dat men door deze ontwikkeling de kip met de gouden eieren aan het slachten is.

Windorgel

Meer toeristen aantrekken was ook de gedachte van de Gemeente Zijpe bij het in juli 1990 zonder bouwvergunning plaatsen van een windorgel bovenop drie duintoppen aan de rand van het Pettemer Bos. Met name bij oostenwind zorgt het geloei van dit door een Belg bedachte kunstwerk voor onaantvaardbare geluidsoverlast in dit natuurgebied. Geheel in de lijn van het provinciale beleid om activiteiten die niet in de duinen thuishoren te weren, verleende de provincie geen bouwvergunning voor dit lawaai producerende bouwwerk. Maar drie maanden later werd deze beslissing plotseling teruggedraaid na gesputter van het gemeentebestuur van Zijpe. Natuurorganisatie De Windbreker vecht al vijf jaar tegen dit op illegale wijze in een natuurgebied gerealiseerde lawaaiobject.

Natuurwaarden

Ondanks al deze negatieve invloeden hebben de Pettemer Duinen nog zoveel natuurwaarden dat beschermingsmaatregelen niet alleen gewenst maar zelfs bitter noodzakelijk zijn. Een kleine greep: In het gebied werden vorig jaar twaalf territoria van de nachtegaal vastgesteld; ieder jaar broedt er een boomvalk met succes; in enkele duinvalleien bloeit de moeraswespeorchis, gevlekte orchis, parnassia en wollegras.

Van nature is de Hondsbossche- en Pettemer Zeewering een onderbreking van de duinenrij langs de kust. De laatste jaren wordt er van overheidswege hard aan gewerkt de duinen van Schoorl op natuurlijker wijze te verbinden met de Pettemer Duinen. Daartoe zijn flinke delen van de achter de Hondsbossche Zeewering gelegen Harger- en Pettemerpolder, Leipolder en Hazepolder aangewezen als (toekomstig) natuurreservaat. Op die wijze wordt de realisering van de kuststrook tot Ecologisch Hoofdstructuur belangrijk versterkt. Maar als de Pettemer Duinen vervolgens niet extra beschermd worden, schieten we er nog niets mee op. Wat achter de Hondsbossche Zeewering met veel geld en moeite wordt opgebouwd, gaat dan iets noordelijker weer verloren. De ketting van de Ecologische Hoofdstructuur breekt dan bij de zwakste schakel: de Pettemer Duinen.

Arnold Gronert is vice-voorzitter van natuurorganisatie De Windbreker en consulent van de Stichting Duinbehoud voor de Pettemer Duinen.